

RIIGIKOHUS

Riigikohtu praktika tsiviilasjades jaanuar–aprill 2021

Riigikohtu praktika ülevaade

Kätlin Piho
analüütik

Kristel Möller
peaspetsialist

Ketlin Õunap, Kärt Saar, Hegle Pärna
praktikandidid

Tartu
2021

1. STATISTILINE ÜLEVAADE	3
2. RIIGIKOHTU PRAKTIKA	4
2.1. Materiaalõigus.....	4
2.1.1. Müügihinna alandamise nõue (2-17-12712/47)	4
2.1.2. Juhatuse liikme vastu esitatava nõude aegumistähtaeg (1-17-2359/122)	4
2.1.3. Äriühingu sundlõpetamine (2-19-11769/30)	6
2.1.4. Korterühistu otsuse tühisus (2-17-13391/43).....	6
2.1.5. Korteriomaniiku ja -ühistu vastutus kahju eest (2-18-13649/57).....	7
2.1.6. Korteriomaniike omavahelised suhted ja korteriomandi valitsemine (2-18-15391/41)	9
2.1.7. Lapsendamise kehtetuks tunnistamine (2-18-11489/76)	10
2.1.8. Pärimise alus ja pärandiosade suurus (2-18-18277/79).....	11
2.1.9. Käibekohustuse sisu ja ulatus (2-18-8345/41)	12
2.2. Menetlusõigus.....	13
2.2.1. Esialgse õiguskaitse korras tahtevastase ravi pikendamine (2-20-6730/42).....	13
2.2.2. Puudutatud isiku ärakuulamine ja esindaja määramine kinnisesse asutusse paigutamisel (2-20-11920/32 ja 2-20-10639/48)	14
2.2.3. Kohtuistungi pidamata jätmise (2-17-13391/43)	16
2.2.4. Kohtu selgitamiskohustus kohase või mittekohase täitmise väärtuse kindlaksmääramise puhul (2-17-12712/47)	17
2.2.5. Menetlusedokumendi avalik kättetoimetamine (2-19-11769/30)	18
2.2.6. Menetluskulude jaotus menetlusosaliste paljususe korral (2-19-5940/78)	19
2.2.7. Lepingulise esindaja kulud (2-19-10324/42).....	19
2.2.8. Riigi õigusabi tasu suurus ja riigi õigusabi kulude hüvitamise ulatus (2-19-12293/342).....	20
2.2.9. Viivisenõude esitamine (2-19-12247/37).....	21
LISA 1.....	22

1. STATISTILINE ÜLEVAADE

1. jaanuarist kuni 30. aprillini 2021. a võttis Riigikohtu tsiviilkolleegium menetlusse 19 kassatsioonkaebust ja 15 määruskaebust. Samal perioodil tegi tsiviilkolleegium **põhistatud lahendi 35 tsiviilasjas**, sealhulgas lahendas kolleegium **kogu koosseisus 9 tsiviilasja**. Eriarvamusi kirjutati 4 asjas. Kahes tsiviilasjas oli menetlus kinnine, nendes asjades avaldati tehtud lahend osaliselt kohtupraktika ühtlustamise ja kujundamise eesmärgil. Kahes asjas tegi tsiviilkolleegium resolutsioonotsuse. Kolmeliikmeline koosseis andis asja kogu koosseisule lahendada 7 asjas.¹

Ühes üldkogu asjas muudeti tsiviilkolleegiumi praktikat, see lahend on kajastatud ka käesolevas ülevaates.

Kõik vaadeldava perioodi tsiviilkolleegiumi lahendid koos märksõnade ja annotatsioonidega on leitavad [siit](#).

Vaatamata sellele, et tegemist on Riigikohtu praktika ülevaatega, tuleb silmas pidada, et Riigikohus võtab õiguslikke seisukohti üksnes kohtulahendites. Ülevaates esitatu ei ole võrdsustatav Riigikohtu lahendites väljendatud seisukohtadega.

¹ Kõik põhistatud lahendid on ära toodud Lisas 1.

2. RIIGIKOHTU PRAKTIKA

2.1. Materiaalõigus

2.1.1. Müügihinna alandamise nõue ([2-17-12712/47](#))²

Tsiviilkolleegiumi kogu koos seis selgitas, millal saab kohus diskretsiooniõiguse alusel otsustada kohase ja mittekohase täitmise väärtuste suuruse üle hinna alandamisel.

Võlaõigusseaduse (VÕS) § 112 lg 1 esimese lause järgi võib mittekohase täitmise vastu võtnud lepingupool alandada tasumisele kuuluvat hinda võrdeliselt kohustuse mittekohase täitmise väärtuse suhtele kohase täitmise väärtusesse. Kui aga VÕS § 112 lg 1 järgi ei ole võimalik täpselt kindlaks teha kohase ja mittekohase täitmise väärtusi, otsustab VÕS § 112 lg 1 kolmanda lause järgi väärtuse suuruse asjaolusid arvestades kohus. Kolleegium selgitas, et hinna alandajal tuleb tugineda sellele, et kohase või mittekohase täitmise väärtust ei saa täpselt kindlaks teha. Sel juhul ei pea hinna alandaja tõendama kohase ja mittekohase täitmise väärtusi ja kohus saab määrata vastava väärtuse kaalutusotsustusena. Hinna alandaja peab kohtu ette tooma asjaolud ja esitama tõendid, mille alusel saab kohus teha järelduse, et esineb VÕS § 112 lg 1 kolmandas lauses sätestatud olukord, st kohase või mittekohase täitmise väärtust ei saa täpselt kindlaks teha. Vastasel juhul ei saa kohus määrata väärtust kaalutusotsustusena, kuna tsiviilkohtumenetluse seadustiku (TsMS) § 4 lg 2 ja § 5 lg 1 kohaselt ei saa kohus VÕS § 112 lg 1 kolmanda lause puhul diskretsiooni omal algatusel rakendada.³

Kolleegium lisas, et VÕS § 112 lg 1 kolmandat lauset ei saa kohaldada, kui täitmise väärtuse tõendamine oleks võimalik, kuid hinna alandaja ei esita tõendeid või ei too kohtu ette asjaolusid. VÕS § 112 lg 1 kolmandas lauses sätestatud olukorraga on tegemist siis, kui konkreetse kohase või mittekohase täitmise väärtuse tõendamine on objektiivselt võimatu või ebamõistlikult kulukas või seotud ebamõistlikult suurte raskustega. Kolleegiumi arvates võib soovituslikust standardist märkimisväärne erinevus anda aluse kohaldada VÕS § 112 lg 1 kolmandat lauset, kui selliste omadustega asja keegi ei müü või on selliseid tehinguid nii vähe, et need ei võimalda adekvaatselt väärtust kindlaks määrata. Kohtul võimaldab sellisele järeldusele jõuda näiteks hinna alandaja esitatud hindajate selgitused.⁴

Otsusele kirjutas eriarvamuse riigikohtunik A. Kull.⁵

2.1.2. Juhatuse liikme vastu esitatava nõude aegumistähtaeg ([1-17-2359/122](#))⁶

Riigikohtu üldkogu muutis Riigikohtu tsiviilkolleegiumi varasemat praktikat äriühingu juhatuse liikme vastu esitatava nõude aegumistähtaja osas.

Äriseadustiku (ÄS) § 187 lg 3 kohaselt on juhatuse liikme vastu esitatava nõude aegumistähtaeg viis aastat, kui osaühingu põhikirjas või kokkuleppel juhatuse liikmega ei ole ette nähtud muud aegumistähtaega. Osaühingu juhatuse liikme vastutust ja kahju hüvitamise nõude aegumist reguleeriv ÄS § 187 on sama sisuga nagu aktsiaseltsi juhatuse vastutust reguleeriv ÄS § 315. Riigikohtu tsiviilkolleegium on varem leidnud, et aktsiaseltsi juhatuse liikme vastu esitatavale kahju hüvitamise nõudele ei kohaldu tsiviilseadustiku üldosa seaduse

² RKTko 17.02.2021, [2-17-12712/47](#).

³ Samas, p 15.

⁴ Samas, p 21.

⁵ Riigikohtuniku A. Kulli eriarvamus [2-17-12712/48](#).

⁶ RKÜko 03.03.2021, [1-17-2359/122](#). Vt ka Riigikohtu [pressiteadet](#).

(TsÜS) § 146 lg-s 4 sätestatud kümneaastane aegumistähtaeg, vaid ÄS § 315 lg 3 kui erisätte järgi üksnes viieaastane aegumistähtaeg.⁷

Riigikohtu üldkogu muutis varasemat tsiviilkolleegiumi praktikat ja leidis, et kümneaastane aegumistähtaeg võib olla kohaldatav nii aktsiaseltsi kui ka osühingu juhatuse liikme vastu esitatava kahju hüvitamise nõude aegumisele. Üldkogu nõustus ringkonnakohtuga ning leidis, et pikem aegumistähtaeg on õigustatud, kui kahju tekitati tehingulises õigussuhtes ja juhatuse liikme kohustuse rikkumine oli tahtlik ning juhatuse liikmel olid laialdased võimalused kuritarvitusi varjata. Üldkogu selgitas, et juhatuse liikme suhe äriühinguga on käsundilaadne õigussuhe, millele kohaldatakse lisaks äriseadustikule ka võlaõigusseaduse käsunduslepingut reguleerivaid sätteid (VÕS §-d 619–634). Seega saab juhatuse liikme ja äriühingu vahelisest õigussuhtest tulenevale nõudele kohaldada TsÜS § 146 lg-s 4 sätestatud kümneaastast aegumistähtaega.⁸

Üldkogu selgitas, et TsÜS § 146 lg-s 4 sätestatud tahtlik rikkumine peab siiski olema selline, mida saab pidada tahtlikuks heade kommete vastaseks tegevuseks. See tähendab, et isik soovib õigusvastast tagajärge ja käitub tahtlikult heade kommete vastaselt.⁹ Juhatuse liikme ja äriühingu vahelises suhtes on niisugune tahtlik heade kommete vastane tegu eeskätt tahtlik lojaalsuskohustuse rikkumine ja sellega kahju tekitamine, kui juhatuse liige ei ole oma huvide konflikti avaldanud tema tegevust kontrollivatele isikutele. Samas rõhutas üldkogu, et kui juhatuse liikme tegevust kontrollivatele isikutele oli huvide konflikt teada, ei saa äriühing kümneaastasele aegumistähtajale tugineda.¹⁰

Üldkogu märkis, et äriühingu juhatuse liikmel on ametis oleku ajal laialdased võimalused oma kuritarvitusi varjata ja juhatuse liikme kohustuste tahtlik rikkumine võidakse seetõttu avastada alles siis, kui juhatuse liige on ametist lahkunud ja/või äriühing on muutunud maksejõuetuks. Nimelt TsÜS § 37 lg 4 järgi on juriidilise isiku juhtorgani liikme vastu esitatava nõude aegumistähtaeg viis aastat kohustuse rikkumisest. TsÜS § 37 lg 4 aegumistähtaega arvestatakse aga rikkumise toimepanemisest, mitte sellest teadasaamisest. Üldkogu leidis seetõttu, et kümneaastase aegumistähtaja kohaldamine on põhjendatud just olukorras, kus juhatuse liige on oma kohustusi rikkunud sellise tegevusega, mida saab pidada tahtlikuks heade kommete vastaseks kahju tekitamiseks VÕS § 1045 lg 1 p-s 8 sätestatuga analoogilises mõttes. Muudel juhtudel on viieaastase aegumistähtaja kohaldamine põhjendatav oma kohustusi rikkunud juhatuse liikme usalduse kaitse ja õiguskindlusega. Üldkogu lisas, et samas õigusi kuritarvitanud juhatuse liige ei vääri sellist kaitset ja lühema aegumistähtaja kohaldamist ei saa põhjendada ka tsiviilkäibes valitseva usalduspõhimõttega.¹¹ Üldkogu märkis, et igal üksikjuhtumil tuleb eraldi hinnata, kas tegemist on tahtliku heade kommete vastase kahju tekitamisega eespool osutatud tähenduses.¹²

Kohtuasjas esitatud eriarvamuses leitakse, et juhatuse liikme vastu esitatavate nõuete aegumistähtaeg on seadusest tuleneva nõude aegumise erisäte ning kuigi Eesti seadusandja võiks kaaluda nõude aegumise algusaja nihutamist kahju tekkimisele, ei õigusta see siiski TsÜS § 146 lg 4 rakendusala meelevaldset laiendamist. Seadusandja on selgelt näinud TsÜS § 37 lg 4 ette sellisena, et aegumist arvestatakse objektiivselt kindla tähtajaga ning selle

⁷ Samas, p 61. RKTko 08.05.2013, [3-2-1-191-12](#), p 15.

⁸ Samas, p 62.

⁹ Vt RKTko 16.09.2009, [3-2-1-79-09](#), p 11.

¹⁰ RKÜko 03.03.2021, [1-17-2359/122](#), p 65.

¹¹ Samas, p 66.

¹² Samas, p 67.

pikkus ei sõltu juhatuse liikme motiividest oma kohustuste rikkumisel ja ühingu kahjustamisel.¹³

2.1.3. Äriühingu sundlõpetamine ([2-19-11769/30](#))¹⁴

Tsiviilkolleegium selgitas kogu koosseisu lahendis juriidilise isiku sundlõpetamisega seonduvat.

Kolleegium leidis, et kohus ei riku menetlusõiguse norme, kui ei selgita sundlõpetamise menetluse algatamisel välja avaldaja nõuet äriühingu vastu ning selle nõude kehtivust. TsMS § 629 lg 1 järgi algatab kohus juriidilise isiku sundlõpetamise mh selleks õigustatud isiku ÄS § 60 lg 4 järgi esitatud avalduse alusel. Kolleegium juhtis tähelepanu, et TsMS § 629 lg 1 ja ÄS § 60 lg 4 ei nõua, et võlausaldaja peab esitama lisaks dokumendid nõude aluseks olevate asjaolude kohta. Kohus ei kontrolli likvideerimismenetluse algatamise otsustamisel võlausaldaja nõude olemasolu ega tõendatust. Nõuet tõendavad dokumendid tuleb kohtule esitada ÄS § 213 järgi likvideerimismenetluse käigus.¹⁵

Kolleegium märkis täiendavalt, et olukorras, kus äriühing jätab kasutamata võimaluse kõrvaldada sundlõpetamise aluseks olev asjaolu talle ÄS § 203 lg 3 järgi määratud tähtaja jooksul ning ta ei esita mõjuvaid põhjusi, miks ta ei saanud sundlõpetamise aluseks olevat asjaolu määratud tähtaja jooksul kõrvaldada, ei saa ta hilisemas menetluses tugineda sellele, et ta on pärast eelnimetatud tähtaja möödumist sundlõpetamise aluseks oleva asjaolu kõrvaldanud.¹⁶

2.1.4. Korterühistu otsuse tühisus ([2-17-13391/43](#))¹⁷

Tsiviilkolleegium selgitas kogu koosseisu otsuses korteriühistu otsuse tühisust.

Hageja oli esitanud nii otsuste tühisuse kui ka kehtetuks tunnistamise nõude. Kõigepealt märkis kolleegium, et hagi esitamise ajal kehtinud korteriühistuseadus § 13 lg 3 nägi ette, et korteriühistu liikmel on õigus pöörduda korteriühistu üldkoosoleku ebaseadusliku otsuse tühistamiseks kohtu poole kolme kuu jooksul otsuse teadasaamise päevast arvates. Kolleegium selgitas, et nimetatud tähtaeg on õigust lõpetav tähtaeg, mitte aegumistähtaeg. Kolleegiumi arvates on ka kehtiva korteriomandi- ja korteriühistuseaduse (KrtS) § 29 lg-s 3 sätestatud otsuse kehtetuks tunnistamise nõude esitamise 60-päevane tähtaeg õigust lõpetav tähtaeg.¹⁸

Otsuste tühisuse tuvastamise nõudele ei näe aga seadus üldjuhul ette nõude maksmapaneku tähtaega. Otsuse tühisusele tuginemist võib piirata ainult TsÜS § 38 lg 7 teine lause, mille järgi ei saa otsuse tühisusele tugineda, kui otsuse alusel on tehtud kanne avalikku registrisse ja kande tegemisest on möödunud kaks aastat. Kolleegium märkis, et kuna praegusel juhul hageja selliste otsuste tühisust tuvastada ei palunud, siis ei olnud tühisusele tuginemine ka ajaliselt piiratud.¹⁹

Ühtlasi nentis kohus, et nõuetel, millega palutakse eraõigusliku juriidilise isiku organi otsuse tühisust tuvastada või otsus kehtetuks tunnistada, on sama eesmärk: vabaneda ebaseaduslikust otsusest.²⁰ Kolleegium viitas varasemale praktikale, milles leidis, et kui hageja on esitanud nii

¹³ Riigikohtunike P. Jerofejevi, A. Kulli ja V. Kõve eriarvamus [1-17-2359/123](#).

¹⁴ RKTkm 10.03.2021, [2-19-11769/30](#).

¹⁵ Samas, p 18.

¹⁶ Samas, p 19.

¹⁷ RKTko 03.03.2021, [2-17-13391/43](#).

¹⁸ Samas, p 26.

¹⁹ Samas, p 26.

²⁰ Samas, p 27.

otsuse tühisuse tuvastamise nõude kui ka hiljem samadele rikkumistele tuginedes esitanud otsuse kehtetuks tunnistamise nõude, siis sellist haginõuet tuleb käsitleda ühtsena, mis on suunatud puudustega otsusest vabanemisele.²¹ Seejuures võib kohus otsuse tühisuse tuvastada isegi siis, kui hageja on esitanud üksnes kehtetuks tunnistamise nõude.²²

Kolleegium hindas ka rikkumisi, millele hageja otsuse vaidlustamisel tugines. Maa- ja ringkonnakohtud leidsid, et hageja ei ole otsuste tühisuse aluseid esile toonud, kuid Riigikohtu tsiviilkolleegium oli eri meelt. Nimelt tulenevalt KrtS § 29 lg 2 teisest lausest kohaldatakse korteriomanike üldkoosoleku otsuste kehtetusele tsiviilseadustiku üldosa seadust. TsÜS § 38 lg 2 esimesest lausest tulenevalt on otsus tühine siis, kui on oluliselt rikutud otsuse tegemise korda. Viidatud sätet tuleb mõista nii, et kui otsus tehakse koosolekul, siis toob tühisuse kaasa koosoleku kokkukutsumise korra oluline rikkumine.²³

Riigikohtu tsiviilkolleegium on varasemalt käsitletud olulise rikkumisena näiteks seda, kui koosolekul osalejatele ei ole antud võimalust enne koosolekut tutvuda dokumentidega, mille kinnitamist koosolekul otsustama hakatakse.²⁴ Lisaks on olulise rikkumisena käsitletud ka ebaselget informatsiooni koosoleku teates.²⁵ Kuna käesolevas asjas tugines hageja eeltoodud asjaoludele, sh sellele, et enne koosoleku toimumist jäeti talle saatmata majandusaasta ja revisjonikomisjoni aruanne ning teates oli märgitud vale toimumiskoht ja -aeg, siis leidis kolleegium, et kohus peab asjaolusid analüüsima uuel läbivaatamisel.²⁶

Samas leidis kolleegium, et korteriomanikul ei ole õigust nõuda, et üldkoosolekul toimunu salvestataks ja seega ei saa korteriomanike üldkoosoleku otsuste kehtivust sel põhjusel kahtluse alla seada. Samuti ei too keeleseaduse § 8 lg-s 1 sätestatud nõude rikkumine kaasa korteriomanike üldkoosoleku otsuste tühisust. Küll võib keeleseaduse nõuete rikkumine anda aluse üldkoosoleku otsused kehtetuks tunnistada eelkõige juhul, kui korteriomanikule ei tagata koosoleku muus keeles kui eesti keeles pidamise korral võimalust koosolekul toimuvast aru saada.²⁷

2.1.5. Korteriomaniku ja -ühistu vastutus kahju eest (2-18-13649/57)²⁸

Tsiviilkolleegium selgitas kogu koosseisu otsuses, kuidas jaguneb vastutus kahju eest korteriomaniku ja -ühistu vahel.

Kõigepealt kordas kolleegium varasemat seisukohta, mille kohaselt on korteriomanide ühiseks kasutamiseks vajalikud seadmed, mis on üks tervik ega saa olla jaotatud osadeks, korteriomanike kaasomandis sõltumata sellest, kas need asuvad korteriomandi reaalosas või mitte.²⁹

Kahjustatud korteriomanikul on kolleegiumi varasema praktika järgi olnud võimalik nõuda kahju hüvitamist teiselt korteriomanikult nii juhul, kui kahju lähtus teise korteriomandi

²¹ Vt RKTko 11.06.2014, [3-2-1-55-14](#), p 31.

²² Kohtul on õigus otsuse kehtetuks tunnistamise nõude asemel rahuldada ka otsuse tühisuse tuvastamise nõue, eeldusel et asjaolude järgi, mis hageja on otsuse vaidlustamisel kohtu ette toonud, on otsus tühine. Vt RKTko 05.06.2019, [2-16-19017/101](#), p 17.1.

²³ RKTko 03.03.2021, [2-17-13391/43](#), p 34 ja 35.

²⁴ RKTko 24.05.2017, [3-2-1-44-17](#), p 17.

²⁵ RKTko 29.11.2017, [2-16-8010/36](#), p 11.

²⁶ RKTko 03.03.2021, [2-17-13391/43](#), p-d 39–40.

²⁷ Samas, p-d 31–32.

²⁸ RKTko 19.03.2021, [2-18-13649/57](#). Vt ka Riigikohtu [pressiteadet](#).

²⁹ Vt RKTko 21.10.2015, [3-2-1-107-15](#), p 13.

eriomandi esemest, kui ka siis, kui kahju lähtus kaasomandi esemest.³⁰ Kolleegiumi arvates ei muutnud kehtiv korteriomandi- ja korteriühistuseadus korteriomaniiku vastutust teise korteriomaniiku ees olukorras, kus korteriomandi omanik on oma eriomandi ja kaasomandi eset kasutades tahtlikult või hooletusest kahjustanud kaasomandi eset ja sellega põhjustanud teisele korteriomaniikule kahju.

Kolleegium leidis, et kuigi KrtS § 31 lg 1 p 1 näeb ette korteriomaniiku kohustuse hoida korras eelkõige oma eriomandi eset, on korteriomaniikul kohustus aidata kaasa ka kaasomandi eseme korrashoiule. KrtS § 12 lg 2 järgi peavad korteriomaniikud omavahelistes suhetes, samuti suhetes korteriühistuga järgima hea usu põhimõtet ja arvestama üksteise õigustatud huve. Asjaõigusseaduse (AÕS) § 72 lg 5 kohaselt on kaasomanikul õigus nõuda teistelt kaasomanikelt, et kaasomandis olevat asja vallataks ja kasutataks kõigi kaasomanike huvides. Kolleegiumi arvates tähendab korteriomaniiku kaasomandi osa alalhoiu kohustus eelkõige keeldu kaasomandi eset lõhkuda või rikkuda, kuid see hõlmab mh ka kohustust jälgida eriomandi piires asuva kaasomandi eseme seisukorda ning viivitusega teavitada korteriühistut kaasomandi eseme kahjustumisest või kahjustumise ohust.³¹

Samas ei välista korteriomaniiku vastutus oma kohustuste rikkumise eest korteriühistu või muu isiku võimalikku vastutust oma kohustuste rikkumise eest. Need isikud võivad VÕS § 137 lg 1 järgi vastutada kahju hüvitamise eest solidaarselt korteriomaniikuga juhul, kui on tuvastatud, et rikutud on mõnda korteriomandite kaasomandi osa eseme valitsemisega seotud kohustust, mida korteriomaniikud täidavad korteriühistu kaudu. Korteriomandite kaasomandi osa eseme valitsemise kohustus tähendab eelkõige korteriomaniike ühist ning korteriühistu kaudu täidetavat kohustust tagada korteriomandite kaasomandi osa eseme korrashoid, remont ja korteriomanditeks jaotatud ehitise säilitamine ja hoidmine korteriomaniike määratud seisukorras.³²

Korteriühistu vastutab korteriomaniiku suhtes oma korteriomandite kaasomandi osa eseme valitsemise kohustuse rikkumise korral KrtS § 12 lg 1 ja § 34 lg 2 ning VÕS § 115 jt, mitte KrtS § 34 lg 3 alusel. KrtS § 34 lg 3 kohaldub juhtudel, kus korteriühistu ei ole oma kohustusi rikkunud, kuid kõik korteriomaniikud vastutavad solidaarselt kannatanule tekitatud kahju eest. Selliseks olukorraks on nt korteriomaniike riskivastutuse juhtumid VÕS §-de 1056 ja 1059 järgi.³³

Olukorras, kus kahjustatud korteri omanikule on tekkinud kahju korteriomandite kaasomandi osa esemest ja ükski korteriomaniik ega korteriühistu ei ole oma kohustusi rikkunud, saab kahjustatud korteri omanik nõuda kahju hüvitamist ikkagi korteriühistult. Kuivõrd kaasomandisse kuuluva esemega seotud kasu kuulub kaasomanikele ühiselt ning kaasomandi esemega seotud riske valitsevad kaasomanikud ühiselt, siis kannavad nad ühiselt ka kaasomandi esemega seotud riskide realiseerumisega seotud kahju sõltumata sellest, kas sellise kahju kandjaks on kolmas isik või üks kaasomanikest. Kahju all, mida korteriomaniikud kannavad ühe kaas- või korteriomaniiku ees ühiselt, tuleb KrtS § 12 lg 2 ja AÕS § 72 lg 5 teise lause mõttes mõista kahju, mis tekib korteriomandite kaasomandi osa esemest kui tervikust lähtuvalt ühe korteriomaniiku korteriomandi eriomandi esemele ning tema ainukasutusse antud kaasomandi esemele.³⁴

³⁰ Vt RKTko 11.12.2013, [3-2-1-129-13](#), p 43; RKTko 21.10.2015, [3-2-1-107-15](#), p 14.

³¹ RKTko 19.03.2021, [2-18-13649/57](#), p 16.

³² Samas, p 17.

³³ Samas, p 17.

³⁴ Samas, p 18.

Kolleegium juhtis otsuses tähelepanu ka sellele, et korteriomandi ja kaasomandi asjad on TsMS § 475 lg 1 p 13 kohaselt hagita asjade üks liik. TsMS § 613 lg 1 p 1 järgi lahendab kohus hagita menetluses mh kahju hüvitamise nõudeid, mis tekivad sellest, et üks korteriomandi omanik või korteriühistu on tekitanud kahju teise korteriomandi omaniku eriomandi esemele või kui ei korteriomanik ega korteriühistu ei ole oma kohustusi rikkunud. TsMS § 613 lg 1 p 1 järgi kaasab kohus hagita menetluses menetlusosalised omal algatusel. Riigikohus rõhutas, et igas konkreetse menetluses tuleb teha selgeks, millised korteriomanikud ja mis ulatuses on sellest menetlusest puudutatud ja millised õigused tuleb neile tagada. Korteriomanikevahelise kahju hüvitamise nõude lahendamise menetlusse on otstarbekas kaasata üksnes need korteriomanikud, kelle õigusi asja lahendamine otseselt puudutab. Kui kahjustatud korteriomaniku kahju hüvitamise nõue põhineb KrtS § 12 lg-1 2 ning AÕS § 72 lg 5 teisel lausel ja § 75 lg-1 1, tuleb puudutatud isikuna kaasata menetlusse korteriühistu.³⁵

Otsusele kirjutati eriarvamus.³⁶

2.1.6. Korteriomanike omavahelised suhted ja korteriomandi valitsemine (2-18-15391/41)³⁷

Riigikohus selgitas tsiviilasjas, et korteriomanditeks jaotud kinnisasja puhul toimub korteriomandite koosseisu kuuluvate kaasomandi osade kasutamine korteriomanike kokkuleppel. Kui mõni korteriomanik ei ole nõus kokkulepet sõlmima, saab pöörduda kohtu poole kohustamaks teisi korteriomanikke andma tahteavaldus vastava kokkuleppe sõlmimiseks KrtS alusel (vaidlust ei saa lahendada üksnes AÕS kaasomandi kasutuskorra määramise sätete alusel).

Korteriomandite puhul tuleb kohaldada eelkõige asjaomast eriseadust ning korteriomandi koosseisu kuuluva kaasomandi osa suhtes saavad kohaldada AÕS-i kaasomandi sätteid (kui üldnormid) üksnes juhul ja üksnes ulatuses, mis on erinormidega reguleerimata. Valdav osa korteriomandit ja korteriomanikevahelisi suhteid puudutavatest küsimustest on KrtS-iga ammendavalt reguleeritud. Juhul kui kohus kohaldab korteriomandite koosseisu kuuluva kaasomandi suhtes AÕS-i, tuleb üldnormi rakendamise eeldusena põhjendada, et konkreetne küsimus on erinormidega reguleerimata.³⁸

Korteriomanditeks jagatud kinnisasja puhul ei saa kohus määrata kindlaks korteriomandite koosseisu kuuluva kaasomandi kasutuskorda ega määrata korteriomanikele seaduses sätestatud erinevaid või täpsemaid kohustusi. Korteriomanditeks jagatud kinnisasja puhul võivad korteriomanikud ise korraldada korteriomandist ja korteriühistust tulenevaid õigussuhteid KrtS-is sätestatud erinevalt juhul, kui nad sõlmivad vastava kokkuleppe (KrtS § 13 lg 1). Kõnealune kokkulepe kuulub eriomandi koosseisu (KrtS § 5). Korteriomanike kokkulepe eeldab kõikide korteriomanike sellekohast tahteavaldust. Juhul kui mõni korteriomanikest ei ole nõus kokkuleppe sõlmimise eelduseks olevat tahteavaldust andma, võib korteriomanik nõuda kohase tahteavalduse andmist KrtS § 13 lg-st 2 tulenevalt KrtS § 9 alusel. Korteriomanike kokkulepe, millega korteriomanikud korraldavad korteriomandist või korteriühistust tulenevaid õigussuhteid KrtS-is sätestatud erinevalt, kehtib korteriomaniku eriõigusjärglase suhtes üksnes juhul, kui see on kantud kinnistusraamatusse eriomandi sisuna.³⁹

³⁵ Samas, p-d 20 ja 22.

³⁶ Riigikohtunike K. Kullerkupu, K. Saare ja T. Tampuu eriarvamus [2-18-13649/58](#).

³⁷ RKTkm 07.04.2021, [2-18-15391/41](#).

³⁸ Samas, p 10.

³⁹ Samas, p-d 11–12.

Kuna eriomand on iga korteriomandi kohta kajastatud kinnistusraamatu esimeses jaos, tuleb ka korteriomanikevaheline kokkulepe kajastada eriomandi sisuna kinnistusraamatu esimeses jaos. Korteriomaniku seaduses sätestatust erineva kasutuse või majandamiskorralduse nõudmise korral tuleb kohtul kohustada ülejäänud korteriomaniikke andma üldjuhul kaks tahteavaldust. Esiteks tuleb teistel korteriomanikel anda tahteavaldus, mis on vajalik kokkuleppe tekkimiseks, millega kaldutakse seaduses sätestatust kõrvale. Teiseks on vaja teiste korteriomanike nõusolekut kinnistusraamatu kande tegemiseks (kinnistusraamatuseaduse § 34¹ lg 1 tähenduses). Juhul kui kinnistamisavalduse esitab üks korteriomanikest (nt avaldaja), saab kinnistamisavalduse rahuldada üksnes juhul, kui avaldusele lisatakse puudutatud isikute nõusolekud. Puudutatud isikud on kõik need korteriomanikud, kelle korteriomandite registriosades kandemuudatusi tehakse.⁴⁰

Kui korteriomanike kokkuleppega antakse mõne korteriomaniku ainuvaldusesse teisi korteriomaniikke välistaval viisil mingi kaasomandi osa, siis saab üldjuhul eeldada, et see annab korteriomanikule õiguse saada endale ka sellest kaasomandiosa kasutamisest või kasutusse andmisest saadava vilja (loodus- kui õigusvili). Samuti saab üldjuhul eeldada, et kokkuleppega kaasomandiosa ainukasutusõiguse saanud korteriomanikul lasub vastava kaasomandiosa korrashoiu kohustus (analoogselt eriomandi korrashoiukohustusega).⁴¹

Korteriomanike omavaheliste suhete reguleerimisel ei pea arvestama võimalike tulevikus tekkida võivate kolmandate isikute nõuetega, välja arvatud juhul, kui nõuete esitamine on piisavalt tõenäoline ja nõuded esitatakse suure tõenäosusega piisavalt lähedases ajalisel raamistikus.⁴²

2.1.7. Lapsendamise kehtetuks tunnistamine (2-18-11489/76)⁴³

Kolleegium selgitas, kes ja mis tingimustel saab nõuda lapsendamise kehtetuks tunnistamist. Tegemist oli kinnise menetlusega, kohtulahend avalikustati osaliselt.

Perekonnaseaduse (PKS) § 168 lg 1 sätestab, et isikul on õigus esitada lapsendamise kehtetuks tunnistamise avaldus, kui lapsendamine on toimunud tema avalduseta või nõusolekuta. PKS § 152 lg 1 kohaselt võib lapse lapsendada tema vanemate nõusolekul ning kui lapsendamine on aset leidnud ühe vanema nõusolekuta, siis võib kohus vastavalt PKS § 166 lg 1 lapsendamise kehtetuks tunnistada.⁴⁴

PKS § 84 lg 1 sätestab loetelu isikutest, kes loetakse lapse vanemaks, täpsemalt isaks. PKS § 84 lg 1 p 3 järgi loetakse lapse vanemaks ka mees, kelle isaduse on tuvastanud kohus. Kolleegium selgitas, et ainuüksi ekspertiisi tegemisest ei piisa lugemaks vanemat lapse isaks. Nimelt peab kohus avaldaja isadust tuvastama kohtulahendiga, mis peab olema jõustunud. Alles siis saab taotleda PKS § 166 lg 1 ja PKS § 168 lg 1 järgi lapsendamise kehtetuks tunnistamist.⁴⁵

Kolleegium märkis täiendavalt, et isegi kui jõustub isadust tõestav kohtulahend, ei anna see alust tunnistada jõustunud lapsendamist kehtetuks. Kolleegium selgitas, et isaduse tuvastamine ei muuda lapsendamise ajal antud juriidilise isa lapsendamiseks antud nõusolekut kehtetuks. Seega kui pärast lapsendamise jõustumist selgub, et nõusoleku lapsendamiseks andis mees, kes ei olnud lapse bioloogiline isa, ei ole lapse bioloogilise isana tuvastatud mehel õigust nõuda

⁴⁰ Samas, p 13.

⁴¹ Samas, p 14.

⁴² Samas, p 17.

⁴³ RKTkm 10.02.2021, [2-18-11489/76](#).

⁴⁴ Samas, p 13.

⁴⁵ Samas, p 13.

lapsendamise kehtetuks tunnistamist. Samas kui kohus saab lapsendamisasja menetluses teada, et lapse isana registreeritud mehe isadus on teises kohtumenetluses vaidlustatud, peab kohus lapsendamisasja menetluse üldjuhul peatama, välja arvatud juhul, kui isaduse vaidlustamise menetluses tehtava lahendi jõustumise äraootamine ei ole kõiki asjaolusid arvestades kooskõlas lapse huvidega.⁴⁶

2.1.8. Pärimise alus ja pärandiosade suurus ([2-18-18277/79](#))⁴⁷

Kolleegium tõi lahendis välja üldised selgitused pärimise aluse ja pärijate pärandiosade suuruse väljaselgitamise kohta.

Pärand on terviklik varakogum, mis läheb pärijatele pärimisseaduse (PärS) § 4 lg 1 ja § 130 lg 1 järgi üle üldõigusjärgluse põhimõttest lähtudes. Kui pärijaid on mitu, kuulub pärandvara PärS § 147 kohaselt kaaspärijatele ühiselt. Pärijad on pärandaja üldõigusjärglased, sõltumata sellest, kas nende pärandiosade suurus on välja selgitatud pärimislepingus või testamendis sisalduvate korralduste või seadusjärgse pärimise reeglite alusel. Kuna pärija on pärandaja üldõigusjärglane, astub pärija pärandaja asemele kõigisse tema õigussuhetesse, sh lepingutesse või kohtumenetlustesse, mis üldõigusjärglust võimaldavad.⁴⁸

Üldõigusjärglastena päriavad pärijad kõik, mis kuulub õiguslikult pärandvara hulka, sõltumata näiteks sellest, kas konkreetset eset on testamendis nimetatud, kas asi on pärandaja surma ajal tema valduses või kas eseme pärandvara hulka kuulumine on üldse pärijatele teada. Küll aga peavad pärijad PärS § 133 järgi täitma testamendi või pärimislepinguga ettenähtud korraldused, annakud, sihtkäsundid, sihtmäärangud, sundosa nõuded ja muud kohustused.⁴⁹

Selleks, et teada, kellel on õigus saada endale pärandvara hulka kuuluvad esemed, tuleb välja selgitada pärimise alus. Pärimise aluseks on PärS § 9 lg 1 kohaselt seadus või pärandaja viimne tahe, mis on avaldatud testamendis või pärimislepingus. Kui pärandaja on teinud testamendi või pärimislepingu, tuleb pärimise aluse väljaselgitamiseks pärandaja surmapuhused korraldused õiguslikult kvalifitseerida. Korralduste õiguslik kvalifitseerimine eeldab testamendis või pärimislepingus sisalduvate korralduste tõlgendamist, lähtudes pärimisõiguslikest tõlgendamisreeglitest, mis on sätestatud eelkõige PärS §-des 28-38.⁵⁰

Kolleegium jäi varasema seisukoha juurde, et kui testaator on testamendis teinud korralduse konkreetse eseme kohta, tuleb tõlgendamise teel välja selgitada, kas testaator soovis teha annakorralduse (PärS § 56 lg 1), nimetada isiku pärijaks, tuues jagamiskorraldusega (PärS § 159 lg 1) välja enda soovitud, kuidas pärandvara tuleks jagada, või nimetada pärija selliselt, et lisaks pärandiosale saab isik ka annaku (PärS § 61).⁵¹

Pärimise aluste hierarhia põhimõtte (PärS § 9 lg 2) kohaselt eelistatakse pärimisõigust pärimislepingu järgi pärimisõigusele testamendi järgi, neid mõlemaid aga pärimisõigusele seaduse järgi. Seadusjärgse pärimise reeglid kohalduvad juhul, kui pärimislepingust või testamendist ei tulene kehtivat pärija nimetamise korraldust.⁵²

⁴⁶ Samas, p 15.

⁴⁷ RKTko 24.03.2021, [2-18-18277/79](#).

⁴⁸ Samas, p-d 15.2–15.3.

⁴⁹ Samas, p 15.5.

⁵⁰ Samas, p-d 16–16.1.

⁵¹ RKTko 24.10.2018, [2-16-2978/58](#), p 19.

⁵² Seadusjärgse pärimise reeglite kohaldamise kohta lähemalt RKTko 24.03.2021, [2-18-18277/79](#), p-d 16.5–16.7.

Annakusaaja ei ole pärandaja üldõigusjärglane. Annakuese läheb üldõigusjärgluse kohaselt üle pärijatele ning annakusaajal tekib pärijate vastu nõue anda üle annakuese, arvestades PärS § 56 lg 1 teises lauses ja § 57 lg 1 teises lauses sätestatut.⁵³

Pärast pärimise aluse väljaselgitamist tuleb mitme pärija korral kindlaks määrata nende pärandiosad. Kolleegium tuletas siinkohal meelde, et kuigi pärimistunnistusel ei ole õigustloovat tähendust, saab pärimistunnistuse võtta pärandiosade määramisel lähtekohaks.⁵⁴ Notaril on mitme pärija korral PärS § 171 lg-st 2 tulenev kohustus märkida pärimistunnistuses iga pärija pärandiosa suurus.⁵⁵

Kui pärandi on vastu võtnud mitu pärijat, kuulub pärandvara neile PärS § 147 kohaselt ühiselt pärandvara ühisusena.⁵⁶ Pärandvara ühisus kaaspärijate vahel kestab kuni pärandvara jagamiseni. Alles pärandvara jagamisel selgub, millised üksikud esemed jäävad igale kaaspärijale. Iga pärija pärandiosa tuleb märkida murdosana kogu pärandist. See tähendab muu hulgas, et juhul, kui pärijal on PärS § 10 lg 2 ja § 39 lg 2 kohaselt õigus pärida mitmel alusel korraga, liidetakse pärija murdosad kokku ning tema pärandiosa väljendatakse murdosana kogu pärandist.⁵⁷

Kolleegium selgitas ka, et kui pärandaja ja üleelanud abikaasa varasuhe oli varaühisus, siis kuulus nii pärandaja kui ka tema abikaasa pangakontol olev raha nende ühisvara hulka, millest pärandaja osa läks tema surmaga PKS § 39 järgi tema pärandvara hulka. Iga kaaspärija saab PärS § 152 lg 1 alusel nõuda pärandvara jagamist. PKS § 39 teise lause järgi kohaldatakse abikaasade ühisvara jagamisele pärast ühe abikaasa surma kaaspärijate kohta pärimisseaduses sätestatut.⁵⁸

2.1.9. Käibekohustuse sisu ja ulatus (2-18-8345/41)⁵⁹

Riigikohus selgitas avalikus pargis juhtunud õnnetust puudutavas kohtuasjas pargi pidaja käibekohustuse sisustamist ehk milliseid abinõusid saab temalt nõuda külastajate elu ja tervise kaitseks.

Kõigepealt märkis tsiviilkolleegium, et kahju tekitaja vastutuse alusena tuleb kontrollida, kas kahju tekitajal lasus käibekohustus ja kas ta jättis oma käibekohustuse nõuetekohaselt täitmata (VÕS § 1043, § 1045 lg 1 p 2 ja § 1050). Kohtul tuleb iga üksikjuhtumi puhul selgitada, kas kahju tekitajal oli juhtumi asjaolusid arvestades käibekohustus kannatanule tekkinud kahju ärahooldmiseks. Kohus ei saa lahendada vaidlust, mille puhul on kostja vastutuse aluseks tema käibekohustuse rikkumine, ilma et kohus tuvastaks, milline on kostja käibekohustuse sisu ja ulatus.⁶⁰

Käibekohustus tähendab ohu loonud või ohtlikku olukorda kontrolliva isiku hoolsuskohustust, s.o kohustust võtta kasutusele kõik mõistlikult vajalikud ja sobilikud abinõud, et kaitsta teisi isikuid ja nende õiguslikult kaitstud hüvesid ohu realiseerumise eest.⁶¹ Praeguses asjas märkis kolleegium, et linna kui avalikuks kasutamiseks mõeldud pargi pidaja käibekohustus hõlmab

⁵³ Samas, p 16.7.

⁵⁴ Vt RKTko 09.10.2019, [2-17-12712/24](#), p 15.

⁵⁵ RKTko 24.03.2021, [2-18-18277/79](#), p 17.

⁵⁶ Vt lähemalt pärandvara ühisuse kohta RKTko 05.06.2019, [2-17-4276/69](#), p-d 13 ja 14 ja RKTkm 04.12.2018, [2-17-18529/24](#), p 16.

⁵⁷ RKTko 24.03.2021, [2-18-18277/79](#), p-d 17–17.2.

⁵⁸ Samas, p 20.6

⁵⁹ RKTko 24.03.2021, [2-18-8345/41](#). Vt ka Riigikohtu [pressiteadet](#).

⁶⁰ Samas, p 10.

⁶¹ Vt lähemalt RKTko 10.06.2015, [3-2-1-48-15](#), p 24.

mh puude seisundi regulaarset kontrollimist, kuid selle kohustuse sisu tulnuks kohtutel täpsemalt kindlaks määrata ja seda ka pooltega arutada. Kolleegiumi hinnangul tulnuks käibekohustuse sisustamisel arvestada mh seda, milliseid ülesandeid täidab puude seisundi regulaarse kontrolli puhul kõrghaljastuse spetsialist ning milles seisneb korrastusloikus.⁶²

Kolleegiumi hinnangul saab avalikuks kasutamiseks mõeldud pargi pidaja olukorras, kus pargis kasvanud puu tõttu on külastajale tekkinud kehavigastus, oma käibekohustuse järgimist tõendada mh sellega, et on palganud spetsialisti, kelle tööülesanneteks on puude seisundi regulaarne kontrollimine ning puude ülevaatuse käigus probleemide tuvastamisel või põhjendatud kahtluse tekkimisel lisameetmete rakendamine. Samuti on pargi pidajal vaja tõendada, et spetsialist täitis talle pandud ülesandeid. Kolleegium leidis, et asja lahendamisel ei ole oluline, kas vaidlusalune puu oli ohtlik, vaid see, kas käibekohustust järgides pidi pargi pidaja avastama, et puu on ohtlik.⁶³

2.2. Menetlusõigus

2.2.1. Esialgse õiguskaitse korras tahtevastase ravi pikendamine ([2-20-6730/42](#))⁶⁴

Kolleegium selgitas lahendis esialgse õiguskaitse korras tahtevastase ravi pikendamise korda ja menetluslikke garantiisid.

TsMS § 534 lg 5 teise lause järgi võib pärast isiku enda ärakuulamist esialgset õiguskaitset pikendada kuni 40 päevani, kui see on ilmselgelt vajalik ka psühhiaatri või muu pädeva arsti arvates. Nimetatud sätte mõtteks on see, et esmalt rakendatakse esialgset õiguskaitset neljaks päevaks, seejärel vaatab psühhiaater või muu pädev arst isiku üle ning annab hinnangu, kas esialgset õiguskaitset on vaja pikendada.⁶⁵ Kolleegium rõhutas, et TsMS § 534 lg 5 teises lauses sätestatud nõude täitmisest ei vabasta ainuüksi kohtule esitatud avalduses sisalduv prognoos, et isiku seisundi paranemine ei ole neljapäevase ravi järel tõenäoline. Seega ei saa esialgse õiguskaitse pikendamist otsustada samas määruises selle rakendamisega. Vajalik on psühhiaatri või arsti uus arvamus, mis on mõeldud eelkõige kontrollimaks esialgsete hinnangute paikapidavust ja tagamaks puudutatud isiku vabanduspõhiõiguse kaitse. Avaldaja ei pea esitama kohtule enne pikendamise otsustamist uut taotlust, kuid pikendamise kohta tuleb pärast uut arvamust teha eraldi määrus.⁶⁶

Kolleegium pidas taaskord vajalikuks rõhutada, et TsMS § 477 lg 4 viimase lause järgi peavad isiku ärakuulamise kohtuniku tajutu ja sellest tehtud järeldused olema vähemalt lühidalt põhjendustena kirjas menetlust lõpetavas määruises või nähtuma ärakuulamise protokollist, mida tuleb sel juhul pidada määruse osaks nimetatud küsimuses.⁶⁷ Ärakuulamise tulemused on vajalik seostada kohtu tehtava otsustusega mh selleks, et anda kinnisesse asutusse paigutamisel kõrgemale kohtuastmele kontrollitavalt selgesõnaline hinnang kõikidele tõenditele (menetluslikele tagatistele), olemaks kindel isiku kinnisesse asutusse paigutamise mõödapääsmatuses. Ka juhul, kui kohtunikul ei tekkinud isiku ärakuulamise kahtlusi kinnisesse asutusse paigutamise vajalikkuses, tuleb seda kohtulahendis konkreetse isiku ärakuulamise sidustatult lühidalt märkida.⁶⁸

⁶² RKTko 24.03.2021, [2-18-8345/41](#), p 12.2.

⁶³ Samas, p 12.2.

⁶⁴ RKTkm 08.01.2021, [2-20-6730/42](#).

⁶⁵ RKTkm 30.04.2019, [2-18-17167/38](#), p 21; RKTkm 11.01.2017, [3-2-1-137-18](#), p 18.

⁶⁶ RKTkm 08.01.2021, [2-20-6730/42](#), p 13.1. Vt. ka RKTkm 30.04.2019, [2-18-17167/38](#), p 21.

⁶⁷ Vt nt RKTkm 19.02.2014, [3-2-1-155-13](#), p 38.5; RKTkm 10.10.2007, [3-2-1-81-07](#), p 11.

⁶⁸ RKTkm 08.01.2021, [2-20-6730/42](#), p-d 14.2.1–14.2.2.

Sarnaselt isiku ärakuulamise tulemusega tuleb maakohtu määruses lühidalt märkida ka ärakuulamise tulemusel esindaja esitatud põhjendused, miks esindaja nõustub või ei nõustu isiku kinnisesse asutusse paigutamisega.⁶⁹

Kolleegiumi sõnul ei ole kohtu roll tingimusteta ja kriitikavabalt nõustuda talle esitatud avalduses ja sellele lisatud arvamuses antud seisukohtadega, vaid kohtul tuleb otsustada isiku kinnisesse asutusse ravile paigutamise eelduste täidetuse üle kõiki tõendeid nõuetekohaselt (TsMS § 232) ja nende koostoimes hinnates. Seetõttu on oluline tagada isiku kinnisesse asutusse paigutamise menetluses talle seaduses sätestatud menetluslikud garantiid (esindaja, isiku enda ja teiste isikute ärakuulamine, ekspertiis, psühhiaatri või muu pädeva arsti arvamus või piisavad dokumendid isiku tervisliku seisundi kohta), saamaks võimalikult detailset infot isiku kinnisesse asutusse paigutamise eelduste kontrollimiseks.⁷⁰

Esialgse õiguskaitse rakendamisel ei pea kohus TsMS § 534 lg 3 kohaselt alati puudutatud isiku lähedasi ära kuulama, kuid selline kohustus tekib esialgse õiguskaitse pikendamisel TsMS § 536 lg 2 p 1 järgi. Viimasel juhul sätestab erandid lähedaste ära kuulamata jätmiseks TsMS § 536 lg 2¹, mille punkti 3 kohaselt ei pea kohus enne isiku kinnisesse asutusse paigutamist isiku lähedasi ära kuulama, kui nende ärakuulamine ei aita ilmselt (tõenäoliselt) kaasa asja lahendamisele. Kolleegium selgitas, et lähedaste ärakuulamine seaduses sätestatud juhtudel on isiku kinnisesse asutusse paigutamise menetluses oluline garantii, mis võimaldab koguda vajalikku teavet isiku kinnisesse asutusse paigutamise eelduste täidetuse kontrollimiseks ja mis tuleb isikule selles menetluses tagada. Ärakuulamisest ei saa seega loobuda seetõttu, et isiku suhtes tahtevastase ravi kohaldamise eelduste esinemine on juba väidetavalt tuvastatud ning nende eelduste esinemine ei sõltu pereliikmete arvamusel.⁷¹

Kolleegium selgitas ka, et esialgse õiguskaitse korras tahtest olenematu psühhiaatrilise ravi kohaldamist ei välista asjaolu, et puudutatud isik ei ole varem sellelaadset abi vajanud ega ole tal psüühilisi häireid diagnoositud. Diagnoosi, mille alusel isik paigutati esialgse õiguskaitse korras tahtest olenematule ravile, hilisem täpsustumine või muutumine ei viita automaatselt ravi ebaseaduslikkusele. Isiku psüühilise seisundi ja ohtlikkuse täpsemalt välja selgitamata jätmine võib tuua kaasa raskeid tagajärgi ja seetõttu ei saa ka hiljem tuvastatud teine diagnoos mõjutada esialgse ravi õiguspärasust.⁷²

2.2.2. Puudutatud isiku ärakuulamine ja esindaja määramine kinnisesse asutusse paigutamisel ([2-20-11920/32](#) ja [2-20-10639/48](#))⁷³

Riigikohus selgitas kogu koosseisu lahendis isiku kinnisesse asutusse tahtest olenematule ravile paigutamise menetluses isikule esindaja määramise ja isiku ärakuulamisega seonduvat.

Isiku kinnisesse asutusse tahtest olenematule ravile paigutamisel on isikule teatud eelduste täidetuse korral esindaja määramise kohustusest tehtud erand üksnes isiku kinnisesse asutusse paigutamisel kuni neljaks päevaks ja sedagi vaid juhul, kui isik ei soovi esialgse õiguskaitse määruse peale esitada määruskaebust. Kui kohus otsustab isiku esialgse õiguskaitse tähtaja pikendamise korras kinnisesse asutusse paigutamise üle, tuleb isikule määrata esindaja, kui TsMS § 535 lg-s 1 sätestatud tingimused selleks on täidetud. Kui kohus määrab isikule riigi õigusabi korras esindaja alles määrukses, millega otsustab esialgse õiguskaitse tähtaja

⁶⁹ Samas, p 16.

⁷⁰ Samas, p 14.2.3.

⁷¹ Samas, p 17.

⁷² Samas, p 15.

⁷³ RKTkm 21.04.2021, [2-20-11920/32](#), RKTkm 23.04.2021, [2-20-10639/48](#).

pikendamise, ning isiku esindajal ei ole võimalik oma funktsiooni täita, rikub kohus oluliselt menetlusõiguse norme.⁷⁴

TsMS § 534 lg 3 esimese lause kohaselt ei ole mh sellise isiku ärakuulamine, kelle kinnisesse asutusse paigutamist taotletakse, esialgse õiguskaitsse rakendamiseks vajalik, kui kohus saab selle rakendamise vajalikkust piisavalt hinnata ka dokumentide põhjal, samuti kui ärakuulamine võib kahjustada selle isiku tervist, kelle kinnisesse asutusse paigutamist taotletakse, või kui see isik ei suuda tahet avaldada. TsMS § 534 lg 3 esimene lause kohaldub TsMS § 534 lg 5 teise lause järgi üksnes isiku esialgse õiguskaitsse korras kuni neljaks päevaks kinnisesse asutusse paigutamise üle otsustamisel. Kui kohus otsustab esialgse õiguskaitsse tähtaja pikendamise korras kinnisesse asutusse paigutamise, tuleb isik TsMS § 534 lg 5 teise lause ja § 536 lg 1 esimese lause järgi enne isiklikult ära kuulata.⁷⁵

Riigikohtu praktikas eestkoste seadmise menetluse puhul isiku ärakuulamise kontekstis väljendatud seisukohad kohalduvad ka kinnisesse asutusse paigutamise menetluses isiku, kelle kinnisesse asutusse paigutamist otsustatakse, ärakuulamise kohta.

Isiku, kelle kinnisesse asutusse paigutamist otsustatakse, isiklikult ära kuulamata jätmiseks peab esinema õiguslik alus. TsMS § 524 lg 5 ja § 536 lg 1 kolmanda lause kohaselt ei pea kohus isikut, kelle kinnisesse asutusse paigutamist otsustatakse, isiklikult ära kuulama, kui sellest võivad tema tervislikku seisundit kajastavate dokumentide või pädeva arsti arvamuse kohaselt tuleneda isiku tervisele kahjulikud tagajärjed (p 1) või kui kohus on vahetu mulje põhjal veendunud, et isik ei ole ilmselt võimeline oma tahet avaldama (p 2).

Kui kohus jätab isiku TsMS § 524 lg 5 p 1 alusel isiklikult ära kuulamata, tuleb kohtul määrukses põhjendada, miks kohtu hinnangul võivad isiku isiklikust ärakuulamisest isiku tervislikku seisundit kajastavate dokumentide või pädeva arsti arvamuse kohaselt tuleneda isiku tervisele kahjulikud tagajärjed. Kui kohus seda ei tee, on tegemist olulise menetlusnormi rikkumisega.

Isiku ärakuulamiseks TsMS § 536 mõttes ei saa pidada videosilla vahendusel toimuvat ärakuulamist. Videosilla vahendusel ärakuulamine on oma olemuselt sarnane telefoni teel ärakuulamisega, mida ei ole vähemalt üldjuhul võimalik isiku kinnisesse asutusse paigutamise menetluses kohaldada. Kuigi videosilla vahendusel isikut ära kuulates näeb kohtunik isikut ekraanil, on kohtunikul isikuga vahetult kohtudes (samas ruumis viibides) siiski võimalik saada lisainformatsiooni puudutatud isiku, tema käitumise, tervisliku seisundi ja psüühikahäire laadi kohta, et kujundada siseveendumus, kas psühhiaatrilise abi seaduse § 11 lg-s 1 sätestatud eeldused on täidetud või mitte.⁷⁶

Isiklikult ära kuulamata jätmist TsMS § 524 lg 5 p 1 alusel ei saa põhjendada üksnes üldise epideemia või haiguspuhanguga, vaid riski tuleb hinnata diferentseeritult. Isiku isiklikust ärakuulamisest võib loobuda üksnes erandlikel juhtudel ning ohuhinnang tuleb anda konkreetse olukorra kohta. Seega tuleb ka epideemia või haiguspuhangu korral isik, kelle kinnisesse asutusse paigutamist otsustatakse, isiklikult ära kuulata, kui isiku tervislikku seisundit kajastavate dokumentide ja pädeva arsti arvamuse kohaselt ei tulene isiku tervisele sellest kahjulikke tagajärgi.⁷⁷

⁷⁴ Samas, p-d 11.1–11.2.

⁷⁵ RKTkm 21.04.2021, [2-20-11920/32](#), p 12.1.

⁷⁶ RKTkm 21.04.2021, [2-20-11920/32](#), p 12.2; RKTkm 23.04.2021, [2-20-10639/48](#), p 13.2.

⁷⁷ RKTkm 21.04.2021, [2-20-11920/32](#), p 12.3; RKTkm 23.04.2021, [2-20-10639/48](#), p 13.3.

2.2.3. Kohtuistungi pidamata jätmise (2-17-13391/43)⁷⁸

Riigikohtu tsiviilkolleegium muutis kogu koosseisu otsuses varasemat seisukohta seoses kohtuistungi pidamata jätmisega olukorras, kus see tulnuks seaduse kohaselt pidada.

Kolleegium rõhutas, et suuline ning vahetu arutamine on tagatud just läbi kohtuistungi pidamise, mis aitab omakorda tagada õiglase menetluse. Samuti annab see menetluspooltele võimaluse seisukohtade põhjendamiseks ning menetlusliku positsiooni tugevdamiseks. Praeguses asjas leidis hageja, et maakohus rikkus õigusliku ärakuulamise põhimõtet. TsMS § 656 lg 1 p 1 kohaselt tühistab ringkonnakohus esimese astme kohtu otsuse apellatsioonikaebuse põhjendusest ja selles esitatud asjaoludest olenemata ning saadab asja uueks arutamiseks esimese astme kohtule, kui viimane on oluliselt rikkunud õigusliku ärakuulamise või menetluse avalikkuse põhimõtet.⁷⁹

Varasemalt on kolleegium korduvalt leidnud, et mitte igasugused puudused, mis seisnevad menetluspoolte seisukohtade ärakuulamises, ei too kaasa kohtuotsuse tühistamist. Seejuures on leitud, et kui pooltele on menetluse käigus korduvalt tagatud võimalus asjaolude ja tõendite esitamiseks, ei ole põhjust ka otsust tühistada. Kolleegium on varasemates lahendites leidnud, et kui menetlusosaline tugineb TsMS § 656 lg 1 p-s 1 nimetatud rikkumisele, peab ta kaebuses näitama, kas ja kuidas oleks kohtu nõuetekohasel tegutsemisel lahendatud asi teisiti.⁸⁰

Käesolevas asjas muutis kolleegium varasemaid seisukohti ning märkis, et selline olukord, kus kohtuistungi pidamine on seadusest tulenevalt vajalik, kuid seda ei järgita, võib kujutada ärakuulamise põhimõtte olulist rikkumist isegi siis, kui menetluspool kaevates ei näita, kas ja kuidas oleks asi nõuetekohasel tegutsemisel lahendatud teisiti. Samuti sõltumata sellest, kas pooltele oli vaatamata kohtuistungi pidamata jätmisele tagatud võimalus esitada asjaolusid ja tõendeid. Tsiviilkolleegium sedastas, et menetluspoolel on üldjuhul raske oma põhistamiskoormist täita, st seda et kohtulahend oleks asja nõuetekohasel arutamisel teistsugune olnud. Seetõttu tuleb lähtuda arusaamast, et reeglina ei saa välistada, et suulise menetluse läbiviimisel oleks kohus jõudnud teistsuguse lahendini.⁸¹

Samas nentis tsiviilkolleegium, et juhul, kui maakohus jätab kohtuistungi vaatamata seaduses sätestatule pidamata, siis saab menetluspool tugineda taolise menetlusnormi rikkumisele siis, kui viimane on seda teinud esimeses kohtule esitatud menetluskohandis, mis on rikkumisele järgnenud (TsMS § 333 lg 2). Kuivõrd käesolevas asjas tugines hageja rikkumisele apellatsioonikaebuses, siis oli menetlusnormi rikkumisele tuginemine õigustatud. Tsiviilkolleegium märkis, et praegusel juhul oleks ringkonnakohus saanud menetlusnormi rikkumise kõrvaldada, kui ta oleks korraldanud kohtuistungi apellatsioonimenetluses. Samuti oleks olnud ringkonnakohtul võimalus saata asi maakohtusse tagasi kohtuistungi pidamiseks. Seega leidis tsiviilkolleegium, et ka ringkonnakohus on menetlusnormi oluliselt rikkunud, mistõttu kaasnes sellega ringkonnakohtu otsuse osaline tühistamine.⁸²

Siiski nõustus tsiviilkolleegium ringkonnakohtu otsusega, mille kohaselt tuleks jätta hageja nõue läbi vaatamata. Hageja palus kohtul tuvastada KÜ üldkoosoleku vene keeles pidamise ja hagejal üldkoosolekul osaleda keelamise õigusvastasus.⁸³ Kolleegium viitas varasemale

⁷⁸ RKTko 03.03.2021, [2-17-13391/43](#).

⁷⁹ Samas, p-d 17–18.

⁸⁰ RKTko [3-2-1-40-13](#) leiti, et hageja ei olnud näidanud, mida ta oleks kohtuistungil tõenäoliselt teisiti teha saanud või mis oleks seal tõenäoliselt võinud mõjutada maakohtu tegema teistsugust otsust. Vt ka RKTko 19.06.2017, [3-2-1-68-17](#), p 12; RKTko 12.10.2016, [3-2-1-94-16](#), p 14 ja RKTko 29.05.2013, [3-2-1-40-13](#), p 31.

⁸¹ RKTko 03.03.2021, [2-17-13391/43](#), p 20.

⁸² Samas, p-d 21 ja 22.

⁸³ Samas, p 23.

praktikale, mille kohaselt juhul, kui hageja esitab lisaks sooritushagile tuvastushagi, mille eseme kohta tuleb nagunii teha otsustus sooritushagi kohta tehtava kohtulahendi põhjendustes, on tuvastushagi ja sooritushagi näol tegemist sama hagiga samade poolte vahel. Sellisel juhul peab kohus jätma tuvastusnõude TsMS § 423 lg 1 p 4 alusel läbi vaatamata.⁸⁴ Sama põhimõtte kohaldub ka olukorras, kus hageja on esitanud lisaks kujundushagile tuvastushagi, mille eseme kohta tuleb teha otsustus kujundushagi kohta tehtava kohtulahendi põhjendustes.⁸⁵

Kolleegium ei nõustunud siiski sellega, et maakohus oleks saanud jätta läbi vaatamata üldkoosoleku otsuste vaidlustamise nõuded TsMS § 423 lg 2 p-de 1 ja 2 alusel, mistõttu ei olnud aktsepteeritav ka kohtuistung pidamata jätmise. Tsiviilkolleegium märkis, et maakohtul lasus kohustus hinnata hageja väidet, mille järgi kohustati teda üldkoosolekult lahkuma, samuti seda, kas hageja esitatud asjaolud võivad kaasa tuua otsuse tühisuse.⁸⁶

2.2.4. Kohtu selgitamiskohustus kohase või mittekohase täitmise väärtuse kindlaksmääramise puhul (2-17-12712/47)⁸⁷

Tsiviilkolleegiumi kogu koosseis leidis, et täitmise väärtus tuleb määrata kohtul kaalutusotsustusena, kui kohus leiab, et konkreetseid asjaolusid arvestades ei ole kohase või mittekohase täitmise väärtuse kindlakstegemine võimalik. Sellisel juhul tuleb kohtul menetlusosalistele selgitada, et nad peavad kohtu ette tooma asjaolud, mida kaaludes kohus hinnangul põhineva otsustusena väärtuse kindlaks määrab. Selle olulisus seisneb selles, et hagemenetluses saab kohus võtta kaalumisel aluseks üksnes menetlusosaliste kohtu ette toodud asjaolud vastavalt TsMS § 5 lg 1.⁸⁸

Kui hinna alandaja esitab kohtusse hinna alandamisest tuleneva nõude, kuid ei too mittekohase täitmise väärtuse tuvastamise eelduseks olevaid asjaolusid kohtu ette ega esita vastavate asjaolude tõendamiseks tõendeid, peab kohus TsMS § 329 lg 3, § 351 ja § 392 lg 1 kohaselt hagejale selgitama, et hagejal lasub eelnimetatud asjaolude tõendamise koormus, ning ta peab andma hagejale võimaluse esitada tõendeid mittekohase täitmise väärtuse tõendamiseks.⁸⁹ Juhul, kui hinna alandaja avaldab kohtule, et konkreetset juhul ei saa tema hinnangul mittekohase täitmise väärtust täpselt kindlaks teha ja seetõttu tuleks mittekohase täitmise väärtus otsustada hinnangul põhineva väärtusotsustusena kohtul, tuleb kohtul veenduda, et hinna alandaja mõistab, et nimetatud asjaolude kohtu ette toomise koormis lasub temal. Kui hinna alandaja üksnes väidab, et mittekohase täitmise väärtus tuleks määrata kohtu hinnangulise otsustuse alusel, kuid ta ei esita kohtule sellise järelduse tegemist võimaldavaid tõendeid, tuleb kohtul selgitamiskohustuse täitmise raames selgitada hinna alandajale ka vajadust esitada tõendeid VÕS § 112 lg 1 kolmanda lause kohaldamise eelduste kohta. Selgitamiskohustus lasub kohtul nii siis, kui hinna alandaja tugineb mittekohase täitmise väärtuse kindlakstegemise võimatusele selge sõnaga, kui ka siis, kui kohtule on hinna alandaja esitatud avalduste sisust äratuntav, et mittekohase täitmise väärtust ei saa hinna alandaja hinnangul kindlaks määrata.⁹⁰

Kolleegium leidis, et olukorras, kus hinna alandaja on esitanud mittekohase täitmise väärtuse kohta asjassepuutumatud tõendid, peab kohus talle selgitama VÕS § 112 lg 1 kolmanda lause

⁸⁴ RKTko 17.12.2012, [3-2-1-157-12](#), p 14.

⁸⁵ RKTko 03.03.2021, [2-17-13391/43](#), p 23.

⁸⁶ Samas, p 28.

⁸⁷ RKTko 17.02.2021, [2-17-12712/47](#).

⁸⁸ Samas, p 20.

⁸⁹ Riigikohus on lisaks selgitanud, et kohus peab olukorras, kus pooled ei esita enda seisukohta ja tõendeid eelnimetatud hüvitise suuruse kohta, küsima nendelt hiljemalt eelmenetluse lõpuks, kas ja millises suurus on hageja nõus hüvitist maksma ja kas kostjad on hageja pakutud hüvitisega nõus. Vt RKTko [2-14-21673/64](#), p 14.

⁹⁰ RKTko 17.02.2021, [2-17-12712/47](#), p 16.

kohaldamise eelduseks olevate asjaolude kohtu ette toomise ja tõendamise vajadust. Kolleegium nentis, et kohus peab mõistma, kui hinna alandaja tehtud avaldused viitavad VÕS § 112 lg 1 kolmandas lauses sätestatud olukorrale. Sel juhul peab kohus andma hinna alandajale TsMS § 340¹ lg 1 järgi võimaluse täpsustada, kas ta soovib alternatiivselt tugineda sellele, et mittekohase täitmise väärtust ei saa täpselt kindlaks teha ning mistõttu võiks kõne alla tulla VÕS § 112 lg 1 kolmanda lause kohaldamine. Samuti peab hinna alandajale andma võimaluse tõendada, et mittekohase täitmise väärtust ei saa kindlaks teha.⁹¹

Kolleegium rõhutas, et vastaspoolele peab olema selge, kas kohus kaalub võimalust otsustada kohase või mittekohase täitmise väärtuse VÕS § 112 lg 1 kolmanda lause alusel. Kui kohus kaalub VÕS § 112 lg 1 kolmanda lause kohaldamist, peab vastaspoolele olema tagatud võimalus esitada väiteid ja tõendeid selle kohta, et kohase ja mittekohase täitmise väärtuse kindlakstegemine on võimalik.⁹²

2.2.5. Menetlusedokumendi avalik kättetoimetamine (2-19-11769/30)⁹³

Tsiviilkolleegiumi kogu koosseis selgitas määruses juriidilisele isikule menetlusedokumendi avaliku kättetoimetamise korda.

TsMS § 317 lg 1¹ esimese lause järgi võib juriidilisest isikust menetlusosalisele kohtu määruse alusel toimetada menetlusedokumendi kätte avalikult olenemata TsMS § 317 lg-s 1 sätestatud, kui elektrooniline kättetoimetamine ja juriidilise isiku kohta peetavasse registrisse kantud postiaadressil tähitud kirjaga kättetoimetamine ei ole tulemust andnud. Kolleegiumi hinnangul⁹⁴ saab juriidilisele isikule menetlusedokumente avalikult kätte toimetada vaid siis, kui TsMS § 317 lg-s 1¹ sätestatud kättetoimetamise võimalused on ammendunud. Kuigi TsMS § 317 lg 1¹ ei täpsusta, millisel elektroonilisel aadressil peab enne avalikku kättetoimetamist üritama juriidilisele isikule menetlusedokumente kätte toimetada, sätestab TsMS § 311¹ lg 1 p 2, et kohus võib toimetada menetlusedokumendi kätte elektrooniliselt selleks ettenähtud infosüsteemi kaudu, edastades seal dokumendi kättesaadavaks tegemise kohta teavituse juriidilise isiku kohta Eestis peetava registri infosüsteemis registreeritud e-posti aadressil ja telefoninumbril.

Praeguses asjas proovis maakohus avaliku kättetoimetamise eeldusena menetlusedokumente kätte toimetada osaühingu seadusliku esindaja e-posti aadressile. Kuna maakohus ei edastanud TsMS § 311¹ lg 1 p 2 järgi teavitust osaühingu e-posti aadressile ja telefoninumbrile, rikkus maakohus menetluse võtmise määruse avalikul kättetoimetamisel TsMS § 317 lg-s 1¹ sätestatud.⁹⁵

Samas ei andnud maakohtu rikkumine alust ringkonnakohtule maakohtu vaidlustatud määruse tühistamiseks kuna kohtute infosüsteemist nähtuvalt sai osaühing infosüsteemi kaudu menetluse võtmise määruse kätte. TsMS § 307 lg 3 järgi saab lugeda vaidlusalused menetlusedokumendid kätte toimetatuks alates dokumentide tegelikust osaühinguni jõudmisest.⁹⁶

Lisaks selgitas kolleegium, et TsMS § 317 lg-s 1 nimetatud määruse puhul on tegemist kohtu menetlusliku otsustusega, mis peab sisaldama üksnes TsMS § 465 lg-s 1 sätestatud andmeid.

⁹¹ Samas, p 17.

⁹² Samas, p 19.

⁹³ RKTko, 10.03.2021, [2-19-11769/30](#).

⁹⁴ Kolleegium tugines siinkohal riigilõivuseaduse, tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (206 SE) seletuskirjale.

⁹⁵ RKTko, 10.03.2021, [2-19-11769/30](#), p 15.

⁹⁶ Samas, p 17.

Sellist määrust ei pea erinevalt TsMS § 465 lg-s 2 sätestatud nõuetest vormistama eraldi dokumendina ning TsMS § 221 lg 3 järgi võib selle teha pädev kohtuametnik. Seega kui määruse tekstis väljendub kohtu otsustus menetluskulude avaliku kättetoimetamise kohta ja sellest nähtub, kelle kohta on määrus tehtud ja mis on määruse sisu, siis ei ole rikutud TsMS § 317 lg 1 sätestatut.⁹⁷

Eriarvamusele jäänud kohtunike meelest tuleks aga TsMS § 317 lg-s 1 nimetatud määruses, sõltumata sellest, kas see määrus tehakse suuliselt või kirjalikult, märkida põhjendused, miks kohus leiab, et on alust kohaldada TsMS § 317 lg-t 1.⁹⁸

2.2.6. Menetluskulude jaotus menetlusosaliste paljususe korral ([2-19-5940/78](#))⁹⁹

Tsiviilkolleegiumi kogu koosseis selgitas kohtupraktika ühtlustamiseks TsMS § 173 lg 1 kohaldamist.

Käesolevas tsiviilasjas esitas hageja ühe nõude kahe kostja vastu. Maakohus jättis hagi ühe kostja vastu läbi vaatamata ja jaotas menetluskulud samas määruses. TsMS § 173 lg 1 kohaselt märgib kohus menetluskulude jaotuse menetlusosaliste vahel kohtuotsuses või menetlust lõpetavas määruses. Kolleegium leidis, et kui menetlusosaliste paljususe korral lõpeb menetlus ühe menetlusosalise suhtes ja see isik ei ole edaspidi enam selle menetlusega seotud, tuleb tema menetluses osalemise kulud jaotada lahendis, millega menetlusosalise suhtes menetlus lõpetatakse. Nimetatud isiku menetluskulude jaotamine alles asjas tehtavas lõpplahendis oleks menetlusest väljunud isiku suhtes põhjendamatult koormav, kuna tal ei ole võimalust menetluse kulgu edaspidi mõjutada. Seega maakohus tegi õigesti, kui jaotas menetluskulud hagi läbi vaatamata jätmise määruses.¹⁰⁰

2.2.7. Lepingulise esindaja kulud ([2-19-10324/42](#))¹⁰¹

Tsiviilkolleegiumi kogu koosseisu lahendiga muudeti senist praktikat seoses vastaspoolelt lepingulise esindaja kulude väljamõistmise suurusega. Senises praktikas oli tsiviilkolleegium seisukohal, et üldjuhul ei tohiks kohtud vastaspoolelt välja mõista suuremat lepingulise esindaja kulude hüvitist kui on tsiviilasja hind (vaidlusaluse hüve väärtus) ning tsiviilasja hinnast suurema menetluskulu väljamõistmine rahalise nõudega asjas oleks õigustatud üksnes asja erilise keerukuse ja suure mahu puhul.¹⁰²

Kolleegiumi poolt muudetud seisukoha järgi ei ole põhjendatud siduda menetluskulusid kandma kohustatud menetlusosaliselt väljamõistetava menetluskulu suuruse ülempiiri rangelt tsiviilasja hinnaga. Kolleegium leidis, et menetluskulude jaotamise ja esindajakulude teiselt menetlusosaliselt väljamõistmise reeglid ei tohi muuta kohtumenetluses professionaalse lepingulise esindaja õigusabi kasutamist majanduslikult ebamõistlikuks ja selle kaudu kohtusse pöördumise õigust näiliseks. Esindajakulude hüvitamine üksnes tsiviilasja hinna ulatuses ei pruugi tagada menetlusosalisele minimaalselt vajaliku õigusabi hüvitamist ja võib seega ebamõistlikult piirata isiku õigust saada kohtulikku kaitset.

Kolleegiumi hinnangul tuleb menetluskulude regulatsiooni tõlgendada selliselt, et ka väikese väärtusega hüve üle peetavas kohtuvaidluses võib menetlusosaline arvestada, et kohtuasja tema

⁹⁷ Samas, p 16.

⁹⁸ Riigikohtunike T. Tampuu ja U. Volensi eriarvamus [2-19-11769/31](#) mille p-dega 2-5 on ühinenud riigikohtunik P. Jerofejev

⁹⁹ RKTkm 24.03.2021, [2-19-5940/78](#)

¹⁰⁰ RKTkm 24.03.2021, [2-19-5940/78](#), p 13.

¹⁰¹ RKTkm 14.04.2021, [2-19-10324/42](#).

¹⁰² Vt nt RKTkm 27.02.2012, [3-2-1-143-11](#), p 14; RKTkm 06.05.2015, [3-2-1-4-15](#), p 14.

kasuks lahenemisel hüvitatakse talle lepingulise esindaja põhjendatud ja vajalikud õigusabikulud. Põhjendatud ja vajaliku menetluskuluna TsMS § 175 lg 1 tähenduses saab vastaspoolelt välja mõista lepingulise esindaja kulu ulatuses, mis vastab nõutava kvalifikatsiooniga ja hoolsalt tegutseva esindaja menetlusosalise esindamiseks vajalike menetlustoimingute tegemiseks tavapäraselt vajaliku ajakulu ja põhjendatud tunnitasu määra korrutisele. Seejuures võimaldab TsMS § 175 lg 1 arvestada menetlusosalise esindamiseks vajalike menetlustoimingute tegemiseks tavapäraselt vajaliku ajakulu hindamisel menetluse ja asja liiki, asja keerukust ja mahukust, menetluskulude sisu ja mahtu. Lisaks tuleb selle sätte järgi arvestada esindaja põhjendatud tunnitasu suurust.¹⁰³

Kolleegium märkis ka seda, et eelkõige on seadusandja ülesanne tagada menetlusosalisele hüvitatavate esindajakulude suuruse mõistlik tasakaal tsiviilkohtumenetluses taotletava hüve väärtusega. Seni, kuni seadusandja kehtestab esindajakulude hüvitamise täpsema korra ja selgemad piirid, peab kohus igal üksikjuhtumil hindama menetlusosalisele hüvitatavate menetluskulude suuruse põhjendatust ja vajalikkust kooskõlas kolleegiumi TsMS § 175 lg 1 eeltoodud tõlgendusega. Kolleegium rõhutas, et seadusandjal on õigus menetlusosalisele hüvitatavate esindajakulude suurust piirata, tagamaks hüvitatavate menetluskulude ettenähtavus ja mõistlik seos vaidlusaluse hüve väärtusega.¹⁰⁴

2.2.8. Riigi õigusabi tasu suurus ja riigi õigusabi kulude hüvitamise ulatus (2-19-12293/342)¹⁰⁵

Riigikohus selgitas lahendis riigi õigusabi tasu suuruse ja riigi õigusabi kulude hüvitamise ulatuse kindlaksmääramisega seonduvat.

Riigi õigusabi tasu suurust ja riigi õigusabi kulude hüvitamise ulatust kindlaks määrates on kohtu kaalutusõiguse ulatus märkimisväärselt piiratud, samuti on sellisel määrusel vähene mõju menetlusosaliste õigustele. Riigi õigusabi tasu suuruse ja riigi õigusabi kulude hüvitamise taotluse lahendamine sarnaneb oma olemuselt asja ettevalmistamisel menetlusosaliste taotluste ja muude korralduslike küsimuste lahendamise ning apellatsioonkaebuse hinna määramisega. Eelneva tõttu on määrus, millega ringkonnakohus lahendab riigi õigusabi tasu suuruse ja riigi õigusabi kulude hüvitamise ulatuse kindlaksmääramise taotluse, määrus, mille kohtukoosseisu liige võib TsMS § 640 lg 3 esimese lause analoogia alusel teha üksinda.¹⁰⁶

Kui riigi õigusabi osutatakse kriminaalasjas kriminaalmenetluse seadustiku § 41 lg-s 3¹ nimetatud piiratud teovõimega kannatanule või tsiviilasjas alaealisele, kellele kohus on määranud esindaja TsMS § 219 lg-s 2 sätestatud alusel, kohaldatakse riigi õigusabi tasu maksmise ja kulude hüvitamise korra¹⁰⁷ § 2 lg 4 järgi advokaadile makstavale riigi õigusabi tasule koefitsienti 1,5.

Riigikohus selgitas, et kohus peab (st kohtul puudub vastavas osas diskretsioon) korra § 2 lg-s 4 sätestatud koefitsienti kohaldama muu hulgas siis, kui riigi õigusabi osutatakse tsiviilasjas alaealisele, kellele kohus on määranud esindaja TsMS § 219 lg-s 2 sätestatud alusel. Kui riigi õigusabi osutamise eest makstavale tasule on kehtestatud piirmäär ja tasu suurendatakse korra

¹⁰³ RKTkm 14.04.2021, [2-19-10324/42](#), p 19

¹⁰⁴ Samas, p 20.

¹⁰⁵ RKTkm 19.04.2021, [2-19-12293/342](#).

¹⁰⁶ Samas, p 8.

¹⁰⁷ Justiitsministri 26. juuli 2016. a määrus nr 16 „Advokaadile riigi õigusabi tasu maksmise ja kulude hüvitamise kord“.

§ 2 lg-tes 2–4 sätestatud alusel, siis laieneb korra § 2 lg 5 järgi tasule kohaldatud koefitsient või tasu suurendamise protsent ka tasu piirmäärale.¹⁰⁸

2.2.9. Viivisenõude esitamine ([2-19-12247/37](#))¹⁰⁹

Riigikohus selgitas kogu koosseisu lahendis senist viivise välja mõistmise praktikat ning andis juhiseid edaspidise kohtupraktika kujundamiseks.¹¹⁰

Kolleegiumi senise praktika järgi on viivisenõude esitamine käsitatav ühtse hagi esemena, mistõttu teadaoleva võimaliku kindla viivisesumma sissenõudmine juba möödunud aja eest osade kaupa ei ole võimalik. Viivisenõue tuleb lahendada lõplikult (seda ka tulevikus sissenõutavaks muutuva viivise kohta) selleks, et vältida samade poolte vahel sama menetluse eseme kohta korduva kohtuvaidluse tekkimist.¹¹¹

Käesolevas kohtuasjas nõudis hageja kustjalt varasemas tsiviilasjas esitatud hagiavalduses viivist kuni 1. aprillini 2017 ning praeguses tsiviilasjas ajavahemiku 2. aprill 2017 kuni 21. september 2018 eest (st sissenõutavaks muutunud viivist kindla summana möödunud aja eest). Kuna varasemas tsiviilasjas tehtud kohtulahend oli jõustunud, siis oli kolleegiumi arvates tegemist olukorraga, kus hageja oli kohtule esitanud teist korda sama hagi TsMS § 428 lg 1 p 2 mõttes ning seetõttu tuli asja menetlus sama sätte alusel lõpetada.¹¹²

Lahendile kirjutati eriarvamus.¹¹³

¹⁰⁸ RKTkm 19.04.2021, [2-19-12293/342](#), p-d 9.1.–9.2.

¹⁰⁹ RKTkm 21.04.2021, [2-19-12247/37](#).

¹¹⁰ Samas, p 10.

¹¹¹ Vt lähemalt RKTkm 07.11.1996, [3-2-1-115-96](#), RKTkm 16.05.2018, [2-16-11056/34](#), p 23.

¹¹² RKTkm 21.04.2021, [2-19-12247/37](#), p 11.

¹¹³ Riigikohtunike K. Paali, K. Saare ja U. Volensi eriarvamus [2-19-12247/38](#).

LISA 1

Nr	Kuupäev	Asja nr	Asja sisu Riigikohtus
1	06.01.2021	2-19-20574/19	Hagi menetlusse võtmise otsustamine
2	08.01.2021	2-20-6730/42	Esialgse õiguskaitse korras tahtevastase ravi pikendamine
3	20.01.2021	2-17-18177/111	Resolutsioonotsus
4	28.01.2021	2-17-19494/83	Kestvuslepingu (nõude loovutamise leping) ülesütlemine
5	10.02.2021	2-19-9679/27	Hagi sundtäitmise lubamatuks tunnistamiseks
6	10.02.2021	2-18-11489/76	Avaldus lapsendamise kehtetuks tunnistamiseks
7	17.02.2021	2-17-12712/47	Müügihinna alandamine. Kohtu selgitamiskohustus
8	17.02.2021	2-20-4536/39	Hagi tagamine
9	23.02.2021	2-19-14461/49	Kaebus kohtutäituri otsuse peale
10	03.03.2021	2-11-33780/288	Advokaadile riigi õigusabi tasu maksmine
11	03.03.2021	2-17-13391/43	Kohtuistungi pidamise kohustus. Korteriühistu otsuse tühisus
12	10.03.2021	2-19-11769/30	Menetlusdokumendi kättetoimetamine. Äriühingu sundlõpetamine
13	17.03.2021	2-19-11650/28	Tahteavalduse tõlgendamine
14	17.03.2021	2-16-16764/92	Osanikevahelise nõude aegumistähtaeg
15	17.03.2021	2-19-6362/57	Hagi kohustuse puudumise tuvastamiseks ja sundtäitmise lubamatuks tunnistamiseks
16	19.03.2021	2-18-13649/57	Korteriomaniku ja ühistu vastutus kahjujuhtumi eest
17	24.03.2021	2-20-12697/14	Kohtutäituri kasuks kantava keelumärke lubatavus
18	24.03.2021	2-19-2439/36	Kahju hüvitamise nõude kvalifitseerimine
19	24.03.2021	2-18-8345/41	Käibekohustuse sisu ja ulatus
20	24.03.2021	2-18-18277/79	Pärimise alus ja pärandiosade suurus
21	24.03.2021	2-19-5940/78	Menetluskulude jaotus menetlusosaliste paljususe korral
22	07.04.2021	2-18-15392/41	Kaasomanike ja korteriomanike omavaheliste suhete reguleerimine
23	07.04.2021	2-20-12596/15	Kaasomanike AÕS §-dest 72-79 tulenevate õiguste kasutamine, kui üks kaasomanikest on seotud PärS §-s 48 järelpärija kasuks kehtestatud piirangutega

24	14.04.2021	2-19-10324/42	Lepingulise esindaja kulude hüvitamine (TsMS § 175 lg 1 kohaldamine)
25	16.04.2021	2-20-4817/35	Kaaspärijate ühisomandisse kuuluva kinnistu osas täitemenetluse läbiviimine olukorras, kus ühe pärija suhtes on algatatud pankrotimenetlus
26	16.04.2021	2-20-4122/142	Resolutsioonotsus.
27	19.04.2021	2-19-12293/342	Riigi õigusabi tasu suuruse ja riigi õigusabi kulude hüvitamise ulatuse kindlaksmääramine
28	21.04.2021	2-20-11920/32	Isikule esindaja määramine ja isiku ärakuulamine tema kinnisesse asutamise paigutamise menetluses
29	21.04.2021	2-17-3478/77	Mittetulundusühingu juhatuse liikme kohustuste rikkumisega tekitatud kahju hüvitamise nõue
30	21.04.2021	2-17-16389/44	Esindusõiguseta esindaja menetlusse lubamisest tekkinud kulude väljamõistmine
31	21.04.2021	2-19-12247/37	Teadaoleva võimaliku kindla viivisesumma sissenõudmine juba möödunud aja eest
32	21.04.2021	2-14-6942/143	Nõue kaubamärgiomaniku õiguste rikkumise lõpetamiseks ja rikkumisest tulevikus hoidumiseks ning kahju hüvitamiseks
33	22.04.2021	2-18-12753/34	Majandamiskulude jaotus KrtS § 40 lg 2 järgi ja sellest kõrvalekaldumine
34	23.04.2021	2-20-10639/48	Isiku ärakuulamine tema kinnisesse asutamise paigutamise menetluses
35	28.04.2021	2-18-17980/127	Ebaõigete andmete ümberlükkamise nõue